

**Науково-технічна революція:  
внесок українців. Сергій Корольов.  
Культура періоду десталінізації.**

## Науково-технічна революція

Визначення

Науково-технічна революція (НТР) — процес якісного перетворення продуктивних сил на основі досягнень науки і техніки

Досягнення

Створення Державного комітету Ради Міністрів СРСР у справах нової техніки.

Заснування Всесоюзного товариства винахідників і раціоналізаторів; відкриття в УРСР 5 тис. організацій цього товариства.

Впровадження перших кібернетичних машин.

Досягнення у галузі космонавтики:

- 1957 р. — запуск першого штучного супутника Землі;
- 1961 р. — політ Ю. Гагаріна в космос.

Використання атомної енергії з мирною метою.

Заміна паровозів тепловозами й електровозами, пароплавів — теплоходами, використання нових машин та технологій тощо.

Повільні темпи НТР; перекис у бік оборонної галузі, недостатні асигнування на науку, відсутність конкурентної боротьби виробників на ринку

## Здобутки науки

- Створення Обчислювального центру на чолі з В. Глушковым (1957 р.), який працював над створенням електронно-обчислювальних машин для управління виробничим процесом.
- Дослідження проблем атомної енергетики у Харківському фізико-технічному інституті на чолі з І. Курчатовим.
- Розробка Інститутом механіки АН УРСР рекомендацій щодо створення міжконтинентальних ракет, дослідження теорії конструктивної міцності пластмас тощо.
- Створення в 1960 р. в Інституті фізики ядерного реактора, де здійснювалися дослідження атомного ядра.
- Внесок українських учених у розвиток космонавтики (участь у запуску першого супутника Землі в 1957 р. тощо).
- Розробка нових методів хірургічного лікування серцевих захворювань під керівництвом М. Амосова.
- Видання першої багатотомної «Української Радянської Енциклопедії», «Українського історичного журналу» та ін.

## Реформи освіти. Посилення русифікації

|                |  |
|----------------|--|
| Шкільна освіта | <p>1959 р. — шкільна реформа (впровадження обов'язкової восьмирічної освіти, перетворення 10-річних шкіл на 11-річні, створення матеріальної бази для того, щоб учні могли отримати робітничі професії)</p>  |
| Вища освіта    | <ul style="list-style-type: none"><li>• Зростання кількості вузів, технікумів, профтехучилищ.</li><li>• Зростання кількості профтехучилищ в 1,5 разу.</li><li>• Підготовка в системі профтехосвіти 270—290 тис. спеціалістів за рік.</li><li>• Підготовка фахівців нових спеціальностей у галузі виробництва та експлуатації автоматичних та телемеханічних пристроїв, обчислювально-аналітичних машин.</li><li>• Значна увага приділялась розвитку заочної та вечірньої форм навчання.</li><li>• У 1963 р. в Україні на 10 тис. населення припадало 129 студентів</li></ul> |
| Русифікація    | <p>Русифікація освіти (згідно зі шкільною реформою 1959 р. було затверджено положення про факультативність вивчення української мови в школі; наказ Міністерства освіти УРСР, згідно з яким російська мова стала обов'язковою для вивчення, а українську можна було вивчати за бажанням)</p>   |

## «Відлига» в українській літературі та мистецтві

### Література

- Реабілітація українських поетів та письменників: О. Олеся, М. Вороного, В. Еллана-Блакитного, Г. Косинки, В. Чумака, О. Досвітнього та інших.
- Пожвавлення літературного життя (поштовхом стала стаття О. Довженка «Мистецтво живопису і сучасність» (1955 р.).
- Поява нових творів В. Сосюри «Розстріляне безсмертя» та «Мазепа» (не надруковані), Л. Первомайського «Дикий мед», Г. Тютюнника «Вир», М. Стельмаха «Кров людська — не водиця», «Хліб і сіль», О. Гончара «Тронка» та ін.
- Виникнення плеяди молодих літераторів (В. Симоненко, Л. Костенко, М. Руденко, Д. Павличко, М. Вінграновський, Ю. Мушкетик, І. Драч та ін.)

- Збагачення музичного мистецтва новими творами С. Людкевича, А. Кос-Анатольського, братів Гергія та Платона Майбород, А. Штогаренка та ін.
- Плідна праця композиторів-піснярів О. Білаша, А. Філіпченка, І. Шамо.
- Пошук нових форм творчості українськими художниками (М. Божій, М. Дерегус, В. Касіян, Т. Яблонська, В. Зарецький тощо).
- Зростання інтересу до театрального мистецтва (плідна робота режисерів Г. Юри, М. Крушельницького, В. Скляренка та ін.; талановита гра акторів А. Бучми, В. Добровольського, Ю. Лаврова, Н. Ужвій тощо).
- Створення нових кінофільмів (роботи О. Довженка «Антарктида», «Зачарована Десна», «Поема про море», С. Параджанова «Перший хлопець», «Українська рапсодія», В. Денисенка «Сон» та ін.)

## «Шістдесятництво» в українській культурі

Визначення поняття

**Шістдесятники** — покоління молодих літераторів та митців 1960-х рр., учасників руху за оновлення радянського суспільства, які протестували проти заідеологізованості в зображенні дійсності, боролися за відродження рідної мови, піднесення національної самосвідомості й людської гідності

Представники

Письменники: І. Драч, М. Вінграновський, В. Дрозд, Г. Тютюнник, Б. Олійник, В. Дончик, В. Симоненко, М. Холодний, Л. Костенко, В. Шевчук, Є. Гуцало; художники: А. Горська, В. Зарецький, Б. Чичибабін; літературні критики: І. Дзюба, Є. Сверстюк; режисер Л. Танюк; кінорежисери: С. Параджанов, Ю. Ілленко; перекладачі: Г. Кочур, М. Лукаш та інші

## Діяльність

- Сповідування свободи творчого самовираження, культурного плюралізму, пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими.
- Влаштування неформальних літературних читань та художніх виставок, вечорів пам'яті репресованих митців, постановка замовчуваних театральних п'єс, складання петицій на захист української культури.
- *1960 р.* — створення Клубу творчої молоді у Києві — першого осередку «шістдесятників» на чолі з Лесем Танюком (його учасники — І. Драч, М. Вінграновський, І. Світличний, А. Горська та ін.), який займався пропагуванням українських народних традицій, організацією різних мистецьких гуртків, пошуком місць масових поховань жертв



## Дії влади

- 1963 р. — перша хвиля ідеологічних звинувачень на адресу шістдесятників, насамперед у націоналізмі.
- Розгортання кампанії цькування шістдесятників у пресі, на засіданнях спілок та різноманітних зібраннях.
- Заборона партійними та карними органами літературно-мистецьких зустрічей та творчих вечорів; закриття клубів творчої молоді.
- Поступове позбавлення більшості шістдесятників можливості видавати свої твори; звільнення з роботи, організація провокацій тощо

## Значення

Українські митці-шістдесятники своїми творами й активною громадською діяльністю намагалися відроджувати національну свідомість, боролися за збереження української мови та культури, сприяли демократизації суспільно-політичного життя в республіці